

Region Gotland

Synpunkter på granskningsversion av Översiktsplan för Gotland 2040

Den nu föreliggande granskningsversionen av Översiktsplan för Gotland 2040 är mycket ambitiös och volymmässigt omfattande. Våra synpunkter i det följande är främst koncentrerade till sådant som vi anser kommer att vara avgörande för att Klintehamn och den omgivande trakten ska kunna fortsätta att utvecklas på ett positivt sätt. Detta förutsätter förstås att även resten av ön utvecklas positivt, vilket i sin tur, enligt vår mening, kräver förstärkt fokus på möjligheterna att bo och verka utanför Visby.

Översiktsplanen har stor bredd och med ambition att i den integrera det väsentliga av andra gällande långsiktiga program- och planansatser. Vi noterar att avsikten är att planförslaget, när det vunnit laga kraft, i sig ska ersätta ett stort antal fördjupade översiktsplaner och program för olika områden på Gotland. För Klintehamn föreslås att utvecklingsområdena i Program Klintehamn 2030 integreras och blir en del i översiktsplanen men att programmet sedan fortsätter att utgöra planeringsunderlag till dess att det är genomfört. Detta menar vi är klokt, inte minst med hänsyn till programmets relativt höga detaljeringsnivå och det stora lokala engagemanget. Några utvecklingsytor i programmet har dock givits ändrade förutsättningar:

- området vid Varbosåns mynning, nära infarten till Varvsholm. redovisas inte i översiktsplanen på grund av dess sårbara läge vid havet,
- utvecklingsområdet för Varvsholms besöksnäring redovisas som ett befintligt område,
- inom Robbjäns industri- och verksamhetsområde föreslås nya företagsetableringar och nya arbetstillfällen prioriteras före jordbruk som allmänt intresse.

När Program Klintehamn 2030 beslutades var fortfarande osäkerheten stor kring om SMA hade för avsikt att fortsätta planera och arbeta för en kraftigt utökad kalkbrytning i anslutning till Klintehamn. Vi har upplevt att denna osäkerhet har inneburit att regionen har avvaktat med sina insatser i Klintehamn. I och med att SMA nu under våren har deklarerat att de inte längre ser kalkbrytning vid Klintehamn som intressant finns det äntligen förutsättningar för att regionen med stor kraft kan vidta planläggningsåtgärder och andra insatser enligt programmet.

Hamnen och ytbehoven för hamnanknuten verksamhet

När det gäller Robbjäns industri- och verksamhetsområde så är det angeläget att planläggningsarbete påbörjas och vatten- och avloppsfrågorna löses så att det skapas utvecklingsmöjligheter för nya etableringar av företag på platsen. En betydande osäkerhetsfaktor är i vilken utsträckning det kommer att behövas ytor för långtidsförvaring knuten till hamnens in- och utskeppning.

Klintehamns hamn är ett ständigt levande planeringsproblem eftersom ingen uppenbarligen tycks kunna ha kontroll på helheten, omfattningen eller det relevanta tidsperspektivet. Hamnen har under många år successivt byggts ut och har nyligen av staten blivit klassad som ett riksintresse och av

regionen utpekad som den hamn som ska hantera allt gods från/till ön som har att göra med jord- och skogsbruket men även kunna hantera andra godsslag. Vi har idag svårt att förutse de långsiktiga konsekvenserna för samhället men sannolikt kommer det för ett succesivt ökat transportbehov att behövas längre kajer, större djup i hamnen och farleden, kraftigt ökade iordningsställda upplagsytor. Frågan om framtida upplagsytor flaggas ju även för i översiktsplanen, dock utan att kunna preciseras. Kommer behovet att kunna tillgodose längs förlängda kajer och genom marken vid Robbjäns industri- och handelsområde eller kommer det också att behövas ny utfyllnad i viken söder om hamnen?

I och med att hamnen har klassats som riksintresse så har Trafikverket nyligen beräknat en bullerzon som kommer att innebära vissa restriktioner för byggnation i en del av Klintehamn om det inte finns lösningar/teknik så att en del av bullret kan avskärmas. Som en följd effekt av att hamnen, liksom Visby hamn, har klassats som riksintresse har Trafikverket också klassat väg 140 mellan Visby och Klintehamn som av riksintresse. Vi instämmer därför i översiktsplanens slutsats att Trafikverket bör ta fram en Åtgärdsvalsstudie för att klargöra hur riksintresset avseende väg 140 kan tillgodose. Den planerade rondellen (väg 140/Verkstadsgatan/Hamnvägen) och åtgärder på anslutande gator/vägar ligger passande nog redan med i planeringen. För samhällets angelägna och säkra kontakt med havet är det önskvärt att detta projekt genomförs med hög prioritet.

Verksamheten i godshamnen påverkar förstås också närliggande havsanknutna vistelseområden och verksamheter – bad, strövområden, naturreservatet Vivesholm, restauranger, pensionat, småbåts- och gästhamn, färjetrafik för besökare till Karlsöarna, etc. Även för dessa finns behov av förutsägbarhet inför val av satsningar, åtgärder, information och marknadsföring.

Havsmiljön i stort – och vikarna vid Klintehamn

Östersjöns havsmiljö är idag i mycket dåligt skick med allt större ytor med döda bottenar, krympande lek miljöer för fisken, dåligt reglerat storskaligt fiske, fiskbestånd på gränsen till kollaps. Det är dock fortfarande möjligt att med gott resultat handredskapsfiska framför allt havsöring längs den gotländska kusten vilket är en stark attraktionsfaktor för ön. Det är därför mycket viktigt att skydda reproduktionsmiljöerna i åar, åmynningar och skyddade vikar. Robbjänsån som rinner genom samhället är en av öns bästa reproduktionslokaler för havsöring.

När det första riktiga reningsverket i Klintehamn togs i drift 1977 i reningsverkets nuvarande läge var bottenarna i Klintehamnsvikens inre delar (Sandboviken, inre Klinteviken) friska med omvitnat goda fångster av fisk. Dessa vikar är idag övergödda och fiskfattiga vilket med största sannolikhet till stor del beror på utsläppen från reningsverket. För att en stor del av södra Gotlands avloppsvatten, tidigare renat i Burgsvik och Kvarnåkershamn, skulle kunna ledas till Klintehamn byggdes för några år sedan det nya reningsverket i samma läge som det gamla. För det nya reningsverket har den gamla utsläppsledningen och utsläppspunkten i Klintehamnsviken bibehållits trots ökade utsläppsvolymer. Reningstekniken har visserligen förbättrats mycket vad gäller kväve och fosfor men den totala påverkan har ändå ökat och dagens installerade teknik fångar inte upp till exempel läkemedelsrester som ses som allt farligare för den samlade havsmiljön. Den förhärskande vinden kommer även i framtiden att blåsa från sydväst och därmed pressa in avloppsresterna i de inre vikarna. En förutsättningslös studie behöver ske av hela problematiken med utsläppen, miljön i vikarna och möjliga restaureringsåtgärder.

Bostadsbristen m.m. från ett Klintehamnsperspektiv

Bostadsbristen på ön är omvittnat stor. Nya bostäder efterfrågas överallt på ön men samtidigt verkar det i princip bara vara i Visby som privata intressenter verkligen verkar våga satsa på permanentbostäder.

På sträckan från Tofta och ner till Klintehamn byggs ett stort antal nya fritidshus, nästan alltid med anslutning till kommunalt vatten och avlopp. En stor andel av dessa kan i framtiden dock förväntas komma att omvandlas till permanentbostäder, särskilt om inflyttningstrycket till ön består och det vanliga bostadsbyggandet i t.ex. Klintehamn inte matchar behovet. Även äldre fritidsbostäder kan förstås komma att omvandlas. En faktor som talar för fortsatt starkt intresse för bosättning längs sträckan mellan Visby och Klintehamn är den militära etableringen på norra Tofta som sannolikt kommer att fortsätta att öka. Dessutom är kollektivtrafiken mellan Visby och Klintehamn bra.

Program för Klintehamn 2030 inrymmer ett antal områden som identifierades som lämpliga för nya bostäder. Planläggning krävs för att byggnation ska kunna komma igång. Med tanke att översiktsplanen siktar på behoven fram till 2040 bör dock ytterligare möjlig bostadsmark i Klintehamn identifieras – kanske på norrsidan av Klintehamn med tanke på pendlingsbehovet mot Visby.

Andra viktiga frågor från Program Klintehamn 2030 när det gäller att förbättra strukturen i samhället och ortens attraktivitet är bland annat översyn av vägnätet inne i samhället så att det ska vara lätt och säkert att förflytta sig som fotgängare och cyklist. Vi tror att en koncentrerad satsning på åtgärder som bidrar till detta kan öka ortens attraktivitet. Miljön centralt i samhället, bland annat runt Konsum/återvinningen/busshållplatsen och säkerheten för elever till och vid skolan, behöver ses över. En fortsatt satsning på idrottsplatsen kan ytterligare förstärka den som en viktig aktivitets- och mötespunkt i samhället. I anslutning till idrottsplatsen och skolan går mycket välanvända motionsspår genom ett i huvudsak regionägt skogsområde som är viktigt att kunna skydda från avverkning.

Även grönstrukturen med bland annat iordningsställande av vandringsled längs kusten och upprustning av Robbjänsån som dagsvattenrecipient, rekreativmiljö och reproduktivmiljö för havsöring är viktiga för ortens attraktivitet och funktion.

Energiproblem

Den nödvändiga omställningen av energisystemet till förnybar energi kräver genomtänkta och väl förankrade insatser, både små- och storskaliga, för att mer av energibehovet ska kunna tillgodoses genom produktion på ön. En utmaning kommer också att vara att vid strömavbrott kunna säkerställa att samhällskritiska verksamheter utan avbrott kan fortsätta att fungera. Vi har från föreningen inga färdiga förslag inom energiområdet men medverkar gärna i olika typer av samråd eller studier inför eventuella nya satsningar som på olika sätt kan beröra Klintetrakten.

De senaste åren har vi kunnat konstatera att vindkraftutbyggnad nästan alltid innebär konflikter mellan olika intressen, inte minst eftersom vindkraftbolagen av ekonomiska skäl vill bygga så höga verk som möjligt, vare sig det gäller på land eller till havs. Samhällets avvägningar måste bland annat göras med hänsyn till risk för störningar för boende, fritidsintressen, jord- och skogsbruk, sjöfart, fiske, fågelliv, kulturmiljö och militära intressen. För många på Gotland är även det visuella intrycket mycket viktigt.

För vindkraft till havs finns möjligen nya intressanta lösningar under utveckling som möjliggör väsentligt lägre konstruktioner än de traditionella vindkraftverken, detta genom att ha verk med vertikala istället för horisontella axlar.

En än så länge föga utnyttjad resurs till havs är den energi som finns i havsvågorna vilka har mycket större energitäthet än vinden. Mycket forskning och förberedelser pågår idag kring konstruktion av hållbara lösningar för att effektivt utnyttja vågenergi. Sådana anläggningar blir låga och i princip osynliga redan på någon kilometers avstånd vilket för inte minst Gotlands del borde vara av stort framtida intresse och uppmärksammas i översiktsplaneringsarbetet.

Under programperioden till 2040 kommer i princip hela fordonsflottan för person- och lasttransporter att förnyas. För alla som bor eller arbetar runtom på Gotland och behöver egna fordon är det därför av stor vikt att veta vilka energislag som i framtiden kommer att stödjas i laddningsstrukturen när fossilberoendet ska brytas. Många kommer även i fortsättningen att bo på sådana platser på ön att kollektivtrafik, cykel och gång inte är möjliga vardagsalternativ.

För Klintetraktens framtid

Amanda Ringkvist, ordf

Göran Wahlqvist

Stefan Stenberg